

Ville Hänninen

WE ALL GO POGO
eli nöyrän pikku opossumin tarina

Walt Kellyn Pogo ei juuri tunneta Suomessa. Kuitenkin Pogo sisältää kaikki todellisen sarjakuvaklassikon ainekset: huumoria, kielellistä leikkittelyä ja syvällisyyttä, sopivassa suhteessa.

1990-luvun eläinsarjakuvabuumista ja sen tekijöistä puhuttaessa muistetaan poikkeuksetta mainita Carl Barks, Bill Watterson ja kumppanit. Suotta on jäänyt pimentoon eräs eläinsarjakuvan edelläkävijöistä, Pogo. Mikä siis on tämä Euroopassa tuntemattomaksi jäänyt strippisarja? Mitä Pogon takaa löytyy?

Pogon luoja Walt Kelly syntyi 1913 Philadelphiassa, muuttaen kuitenkin jo lapsena Bridgeportiin. Thtyään jo lukioaikoina satunnaisesti juttuja Bridgeport Postiin hän pääsi valmistuttuaan sinne töihin toimittajaksi ja kuvittajaksi. Eri näisten vaiheiden jälkeen Kelly löysi itsensä 1936 työskentelemästä Walt Disneyn studioilla animaattorina. Hän työskenteli Disneylle viiden vuoden ajan ja hänen kädenjälkensä näkyvät monissa tuon ajan animaatioissa (kuten Fantasia, Dumbo ja Pinocchio).

Kuitenkaan Disney-yhtiön kollektiivinen, liukuhinnamainen työtapa ei vihettänyt Kellyä kovin pitkään. 1941 Kelly muutti takaisin Bridgeportiin, tehden töitä Western Publishing-kustantamolle, joka tunnetaan myös nimellä Dell. Dellillä Kelly loi, kirjoitti ja kuvitti lukuisia eri satu- ja eläinsarjakuvia kuten Fairy Tale Parade, Santa Claus Funnies, Raggedy Ann & Andy ja Mother Goose.

1942 Kelly teki Animal Comics-lehden ensimmäiseen numeroon tarinan "Bumbazine ja Albert", jossa esiintyi ensi kerran Albert-alligaattori, joka tapasi syödä kaiken näköpiiriinsä tulevan. Hivenen myöhemmin myös opossumi nimeltä Pogo liittyi sarjaan. Pogo esiintyi ensin satunnaisesti Animal Comicsin sivuilla ja sai 1946 oman lehdensä. Animal Comicsin tarinat ja Pogon oma lehti toimivat Kellylle hyödyllisenä kocalustana, jossa hän saattoi jalostaa piirustyyliään ja kerrontaansa, kehittää ja kokeilla.

Vuonna 1948 Kelly pestattiin vastaperustettuun New York Star-lehden toimittamiseen. Hän vastasi lehden poliittisista pilapiirroksista ja kuvituksesta. Lokakuussa 1948 Kelly alkoi tehdä Sta-

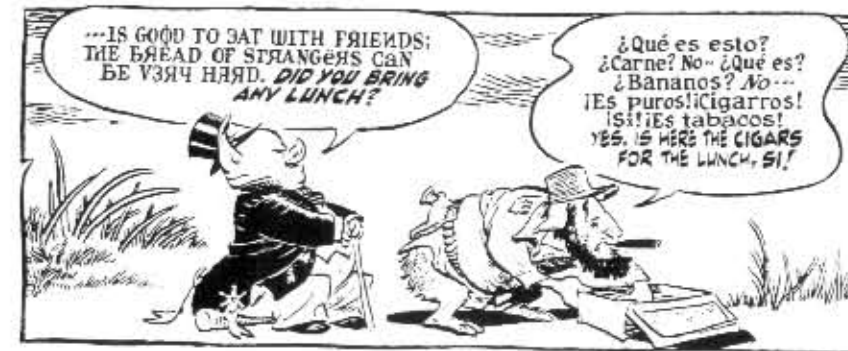
riin uutta päivästrippiä, Pogo.

New York Star kaatui varsin pikaisesti, kahdeksan kuukautta perustamisen jälkeen. Pogo kuitenkin jatkoi elon- taivaltaan. Oltuaan hieman yli vuoden syndikaattilevityksessä Pogo ilmestyi 126 amerikkalaisessa lehdessä. Lukumäärä kasvoi tasaisesti saavuttaen huipunsa 1958, jolloin Pogo ilmestyi hieman yli 500 lehdessä ja noin viisikymmentä miljoonaa lukijaa saattoivat nauttia päivittäisen Pogo-annoksensa.

Okelenokeen asukit

Pogon tapahtumat sijoittuvat Okelenokeen suolueelle, jossa eri eläimet elävät keskenään, kuljeskellen, keskustellen ja tehden mitä merkellisimpiä – milloin juhlien, milloin kiistellen. Eläimet ovat kuitenkin vahvasti antropomorfinia, ihmisen kaltaisia. Hahmot kuvaavat kukin ihmisyytemme eri piirteitä, joskus pelottavankin tutulla tavalla. Tämä on myös Pogon pohjimmainen teema: ihmisen ja ihmisyyhteisö hyveiden ja heikkouksineen.

Pogo on pieni, naiivin viaton opossumi. Hän on ehdottoman rehellinen ja

vaatimaton hahmo, joka suhtautuu tilanteisiin eräänlaisella tavallisen ihmisen viisaudella, ns. terveellä maalaisjärjellä. Hänen kumppaninsa, Albert Alligaattori taas on hillittömän hervoton sikaria poltteleva hurjapä ja naistenmies, jolla on taipumuksia ajautua hankaluuksiin. Hän tukahduttaa piilevät kannibalistiset piirteensä valtavaan ylensyömiseen.

Näiden kahden jo alusta alkaen sarjassa olleen hahmon lisäksi suola elää yli sata muuta eläintä. Pysyvämpiä hahmoja ovat esimerkiksi merirosvon hattu pitävä Churchy La'emme, hyväntahminen ja runollinen kilpikonna, Howland Owl, itseään oppineena pitävä hullu pöllö, lujatahtoinen Miz Beaver, ovela kettu Seminole Sam, tekopyhä uskonnin Deacon Mushrat, haudankaivajana työskentelevä korppikotka Sarcophagus MacAbre ja P.T. Bridgeport, showmie-

hen elkeitä omaava karhu. Eräs Pogon rikkaus on Kellyn tapa luoda kullekin pysyvälle tai väliaikaiselle hahmolle oma ulkonäkönsä, persoonansa ja käyttäytymismallinsa. Niin pientä kirppua ei Okelenokeella ole, ettei sillä olisi nimeä ja luonnetta.

Slapstickiä ja kielepelejä

Pogo toimii sarjana monella tasolla: toisaalta se viljelee runsaasti vaivattomasti aukeavaa, nautinnollista tilannehumoria, toisaalta sarjalle ovat ominaisia lukijan älyä ja tulkintakykyä haastavat sanaleikit sekä syvämielinen, toisinaan verkkainenkin ihmisluonnon pohdiskelu. Tilannekomiikka pohjaa toisaalta varieteeteatteriin. Punch-and-Judy-nukketeatteriin ja mykkäfilmiin slapstick-tyyppiseen huumoriin. Kelly rakastikin hahmojensa saattamista erilaisiin tilanteisiin: pukutumaan naistenvaatteisiin, syömään toisiaan, kiistelemään kakunpalasta. Samalla, kuin huomautta, ihmisluonnon eri piirteet kuvastuvat eläimissä.

Kun puhutaan Pogosta, ei tule jättää huomiotta Kellyn tapaa käyttää kieltä ja erityisesti erilaisia sanoja ja puhetapoja. Kellyn kiinnostus ilmaisun eri mahdollisuuksiin heräsi lopullisesti toisen maailmansodan aikana, jolloin hän työskenteli armeijan ulkomaisten kielten yksikössä. Koomista kyllä, juuri vieraiden kielten yksikössä

Kelly rakastui Georgian alueen murteen, jota myös Okelenokeen suon eläimet puhuvat.

Suuri osa Pogon vichätyksestä kumpuaakin Kellyn suorastaan maagisesta kyvystä tuottaa dialogia ja hänen omalaatuisesta, jännittävästä ilmaisu- ja kielellänsä. Pogon englanti on jonkinlainen sekoitus Elisabethin aikaista englantia, ranskaa ja mustan etelän murteita, joka hyljeksii lähes kaikkia "normaalin" kielipiirien sääntöjä. Kun sitä maustetaan sanaleikeillä, freudilaisilla lipsahduksilla ja tilanneveitsillä, soppa on valmista.

Kelly löysi Pogossa tavan kuvata ihmistyyppiä kielen avulla. Muutamalla puhelukuplalla ja rivillä hän kykeni luomaan hahmon, joka usein toimi allegoriana jollekin muulle. Esimerkiksi vanhakantaisiksi kuvatus hurskastelevan diakoni Mushratin puhe on painettu

116

gootilaisiin kirjaimiin, kun taas Phincas T. Bridgeportin, itseään äänekkästi myyvän showkarhun puhe näyttää kirjavuudessaan sirkusmainokselta puhkekuplan täytyessä nuolista, tähdistä ja raidoista.

Pogo ja politiikka

Walt Kelly oli poliittisesti hyvin aktiivinen ja vahvasti kiinni 1950-luvun Yhdysvaltain arkitodellisuudessa. Pogon laajan hahmojoukon avulla Kelly saattoi käsitellä periaatteessa mitä tahansa teemaa tai ihmistä. Usein hän myös toi päivänpolitiikasta tuttuja hahmoja Okefenokeen suolle. Pogon sivuilta saattoi löytää presidentti Lyndon B. Johnsonin hirvenä ja J. Edgar Hooverin bulldogina. Maailmanpolitiikan suuret nimet, Nikita Hrustsev ja Fidel Castro kuvattiin myös käymässä suolla: edellinen oli ruma sika, kun taas jälkimmäinen oli vuohipukki.

Jo Pogon varhaisessa vaiheessa Kelly esitteli Simple J. Malarkeyn, petollisen ilveskissan, joka oli samaan aikaan vaikuttaneen senaattori Joseph McCarthyn kaltainen, niin ulkonäön kuin käyttäytymisen suhteen. McCarthy muistetaan tänäkin päivänä säälimättömistä hyökkäyksistään "antiamerikkalaisia" ja vasemmistolaisia vaikutteita vastaan, eritoten kulttuuriteollisuudessa. Kelly hyökkäsi avoimesti McCarthya vastaan,

paljastaen hänen todelliset karvansa kauan ennen kuin arvovaltaiset lehdet uskalsivat niin tehdä. McCarthy joutui eroamaan Wisconsinin senaattorin virastaan ennen pitkää, joidenkin mielestä osin Kellyn ansiosta.

Runsaan poliittisen ja yhteiskunnallisen kommentoinnin takia päivän Pogo-strippi usein poistettiin sarjakuvavuolta sopimattomana. Kun Kelly rökitti senaattori McCarthya, eräs toimittaja hylkäsi stripin, koska "politiikalle ei ole sijaa sarjakuvavuolilla". Vastauksena tähän Kelly mitä pikimmin toi uuden hahmon sarjaan: Miss Sis Boombihin, pelkurikanan, joka oli kotoisin Providencesta, kaupungista, missä strippi hylättiin.

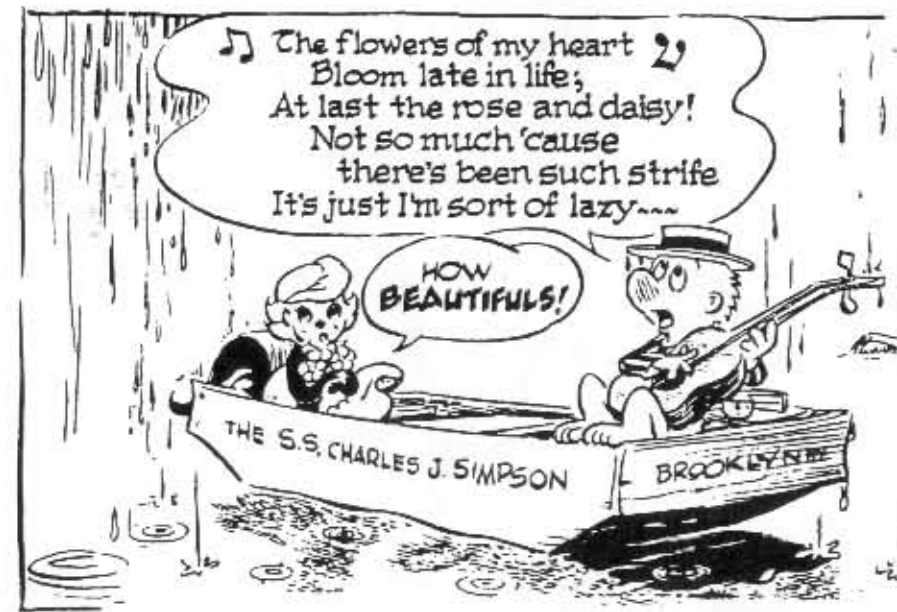
Kelly ratkoí ongelmaa muillakin tavoin: toisinaan hän teki stripeistään kaksi eri versiota. Niille lehdille, jotka eivät julkaisseet alkuperäisiä strippejä, Kelly teki strippejä, joissa käyskenteli vaaratomia, suloisia pikkupupusia keskustelussa typeriä keskenään.

Yleisesti ottaen Pogo oli sensuurille vaikea pala. Sarjakuva ei ollut väkivaltainen ja ihmisiä käsiteltiin eläimen valpeuvussa. Kellyn tapa ilmaista asiat oli ajalleen sopiva. Hänen satiirinsa oli tehokasta, koska se oli kriittistä kohteliaalla, riittävän epäsuoralla tavalla. Kelly oli kylläkin ajoittain hurja satiirissaan, mutta eläimet ovat erinomainen tapa etäännyttää katsoja reaali maailmasta ja

laukoa naamion takaa kipeitäkin totuuksia.

Kuitenkaan Pogo ei kannata määrittellä yksinomaan poliittiseksi eläinsarjakuvaksi. Pitäisin sitä pikemminkin huumorisarjakuvana, jossa satiiriset lyönnit ja kielipelit saa kaupan päälle. Kellyn tavoitteena oli aina saada lukija nauramaan. Naurun varjolla saattoi myös päästä arvostelemaan ja pohtimaan valitsemia käytäntöjä. Esimerkiksi eräässä Pogon varhaisessa juonikuviossa Howland-pöllö sai päähänsä valmistaa atomipommin. Siinä vaiheessa, kun lukijan hymynkare jo katosi kasvoilta, hän saattoi herätä pohtimaan seikkoja, joihin Kelly viittasi: itsekkyyttä, ulkopolitiikkaa ja koko tieteen instituutiota sinänsä. Toinen kuuluisa Pogo-episoodi kertoo oikeudenkäynnistä, jonka Albert-alligaattori joutui läpikäymään syötyään koiranpennun. Jälleen kerran teema oli Okefenokeen ongelmia laajempi, yhdysvaltalaisen hallinnon kiemurat ja lahjonta.

Yleisemmin Kelly pohtiikin ihmisyyttä laajempaan kysymyksenä: omaa luontoamme ja pahoja piirteitämme. Kuten Pogo versioi kapteeni Oliver Hazard Perryn viestiä kenraali Harrisonille: "We have met the enemy and they are ours" surumielisen makaaberisti: "We have met the enemy and he is us." Aikakautensa lapsi kun on, Kelly ei kuitenkaan langennut äärimmäiseen nihilismiin. Kellyn tuotannossa optimistinen usko

paremmasta oli vielä clossa - kaikki olisi paremmin, kunhan vain tavallisen ihmisen ääni taas kohoaa kuuluville.

Pogo presidentiksi!

Kelly itse oli taustaltaan demokraatti, liberaali sananvapauden puolustaja. Hän arvosteli hallinnon korruptiota ja vallan mädättävyyttä. Niinpä aina presidentinvaalien lähestyessä myös Okefenokeen suolla järjestettiin vaalit, ehdokkaiden ollessa toinen toistaan kierompia.

Kelly itse esiintyi ns. tavallisen kansan äänitorvena vaatimattoman Pogo-opossumin viisauksien kautta. Samalla Kelly asettuu samaan yhdysvaltalaisen taiteilijoiden pitkään jonoon esimerkiksi Frank Capran kanssa. Capra korosti elokuvissaan John Doesta ja George Baileysta yltyöpäiseen naiiviuteen asti kansan perimmäistä viisautta ja kykyä nähdä "herrojen metkujen läpi". Samalla tapaa Kellyn Pogo on pohjimmiltaan yksinkertaisia totuuksia laukova, rehellisen konstailematon ja harmiton olento, joka uskoo ihmisiin. Tämä ihmistyyppi, naiivin kesyttämätön perusihminen, tuntuu olevan yksi uuden mantereen perusmyyteistä, joka toistuu aina uudestaan.

Yliopistolla Pogo oli 50-luvulla kulttuurisarja ja opiskelijat lukivat sarjaa ahkerasti. "I Go Pogo" -rintanapit takinkään-teisiin kiinnitettyinä. 1952 syntyi tunnuslause "Pogo for President". Vannoutuneena demokraattisen puolueen kannattajana, Kelly osallistui vuosien ajan Demokraattisen puolueen kokouksiin, joita värittivät Pogo presidentiksi -juhlat Kellyn hotellisviitissä. Sviitin pystyi tunnistamaan ovessa olleesta Pogon kuvasta tunnuslauseella varustettuna. Vie-

lä tänä päivänäkin pogofiilit pitävät omia voitonjuhliansa aina vaalien kynnyksellä - ylistäen ehdokastaan ja korostaen tämän hyviä puolia.

Aikaan ja palkkaan sidottu, mutta ajaton

Pogon myöhempiä vuosina Kellyllä oli vaikeuksia sanomalehtien kutistaessa sarjakuvastripteille annottua kokoa. Kellyn kaunis piirrostyö ja vaihtelevat ruutusetelmat tuhroutuivat tai hävisivät hänelle annettussa pienemmässä ruutu-koossa. Myös Pogo sivuillaan pitävien lehtien määrä väheni vuosi vuodelta.

Ehkä myös aika oli jollain tavalla ajanut Pogon ohitse. Vasemmistolainen, avoimemmin yhteiskuntaa ja valtiota kohtaan kyynisen vihamielinen 60-luku ei vakuuttanut Pogosta. Harvardin opiskelijamallakoiden ja kyynelkaasun keskellä ei amerikkalaiseen yhteisöön ja tavallisen ihmisen pohjimmaiseen järkytyteen uskova verbaalinen heittäjä enää vakuuttanut.

Walt Kellyn kuollessa 1973 sarja olikin menettänyt paljon siitä räiskeestä ja palosta, joka 50-luvulla roihusi kirkkaalla liekillä. Pogon uskollinen ystäväpiiri oli kutistunut murto-osaan aiemmasta ja vaikka sarjaa yritettiin jatkaa Kellyn lesken, Selbyn toimesta, Pogon julkaiseminen lopetettiin heinäkuussa 1975.

Kuten niin harmillisen usein (tunnettuna poikkeuksena Krazy Kat), tekijän ja sarjan sielun kuoltua ei malteta pysyä poissa haaskalta. Vuonna 1989 yritys elvyttää vanha sarja henkiin nimellä Walt Kelly's Pogo, Larry Doyle'n käsikirjoittamana ja Neal Sternekin pirtämänä tuotti lähinnä masentavia tuloksia. Tä-

män jälkeen vielä Kellyn lapset, Pete ja Carolyn yrittivät jatkaa Pogo vain joutuakseen havaitsemaan, että salama harvemmin iskee samaan paikkaan kahdesti.

Kellyn alkuperäisistä Pogoista tehdyt kokoelmat ovat kuitenkin myyneet aina hyvin ja niistä on otettu lukuisia uusintapainoksia Kellyn kuoleman jälkeen. 90-luvulla Eclipse on tehnyt (jälleen yhden) kulttuuriteon julkaisemalla 40-luvun Animal Comics -lehdessä julkaistuja Pogon "esiversioita" kronologisessa järjestyksessä. Vaikka lehden tarinat ovatkin vasta eräänlaisia sormiharjoituksia tulevaa varten, on niillä arvoa muillekin kuin pogofiileille: huumori on elävää ja hauskaa.

Pogo ei ole käännetty suomeksi kuin kerran, Sarjakuvan Maailmat -antologiassa. Syiksi on mainittu sarjan liialliseksi koettu aikalaispoliittisuus ja liikeinen side yhdysvaltalaiseen kulttuuriin. Toisaalta on pohdittu Pogon kielenkäyttöä ja sen heikkoa kääntymistä vieraille kielille.

Kuitenkin Pogon huumori, yhteiskuntakriittisyys ja jopa verbaalisuus ovat tiettyllä tavalla yleismaailmallisia. Stripit taakaavat elämyksiä lukijalleen; on hän sitten Ranskasta, Yhdysvalloista tai Suomesta. Kulttuurit ja aikakaudet eroavat toisistaan paljonkin, mutta ihminen on joiltain osin peruuttamattomasti ... ihminen. ○

OMISTATKO KERÄILYHARVINAISUUKSIA?

Suomen sarjakuvaseuran huuto-kauppa-asiamies tarvitsee huuto-kaupattavaa aineistoa. Seuraava huuto-kauppa on syksyllä 1998. Luettelot lehdistä/kohteista yhteystietoineen pyydetään lähettämään osoitteeseen: Päivi Huhtamaa, Kokemäentie 511, 22710 Köyliö. Lisätietoja saa samasta osoitteesta.